

KULTURENS UNGDOMAR - UNGDOMARNAS KULTUR

Av: Linn Edlund

REGION
VÄSTERBOTTEN

Rapport: *Kulturens ungdomar – Ungdomarnas kultur 2011*. Region Västerbotten, Kulturenheten.

Bild framsida: Skellefteås Graffitivägg

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Sammanfattning.....	4
1. Inledning.....	5
1.2 Rapportens syfte	6
1.3 Metod och material	6
1.4 Positionering och förståelse av rapporten.....	7
1.5 Vad är kultur?	9
2. Ungdomar, politik och kultur	10
2.1 Ungdomspolitiken	10
2.1.2 Ungdomspolitikens fyra perspektiv.....	12
3. Rapportens metodiska upplägg.....	13
4. Teman	14
4.1 Delaktighet och samverkan.....	14
4.2 Tilltro och eget ansvar	16
4.3 Förebilder och identitet.....	18
4.4 "Vi och dom"	19
4.4.1 Mötet med politiken	21
4.5 Lokalt och regionalt	22
4.6 Should I stay or should I go?.....	23
4.6.1 Den mobila människan.....	25
4.7 Vart nås ni?.....	26
5. Sammanfattande analys och diskussion	28
5.1 Behov av omfattande kartläggning	30
6. Utvecklingsområden	32
Käll- och litteraturförteckning.....	33
Tryckta källor.....	33
Elektroniska dokument	34

SAMMANFATTNING

Denna studie är ett första steg i arbetet med att skapa bättre förutsättningar för ungdomar att vara delaktiga i och ha inflytande över Västerbottens kulturliv.

När Region Västerbotten påbörjade sitt arbete med den regionala kulturplanen, och i samband med denna genomförde kulturdialoger i länets kommuner deltog ej nämnvärt antal unga människor. Det beslutades att ett antal enskilda ungdomskulturdialoger skulle planeras och genomföras. Dessa var tre till antalet, det var således tre kommuner som besöktes – Nordmaling, Lycksele och Skellefteå. 15 ungdomar deltog i åldrarna 15 till 20 år¹. Syftet med ungdomsdialogerna har varit att samtala om samt problematisera synen på kultur, hur den "görs" och vilken möjlighet till deltagande och inflytande man som ung människa har i länets kulturliv. Materialet från dialogerna har sammanställts i denna kulturanalytiskt problematiserande rapport.

I rapporten diskuteras bland annat förebilders betydelse, svårigheten att påverka i kulturlivet, samt glappet mellan unga och vuxna som flera upplever råder i länets kulturliv. Vidare lyfts behovet av platser att mötas på, både ändamålsenliga lokaler samt forum/mötesplatser där man oavsett intresse kan träffa såväl andra unga som vuxna.

Delaktighet och inflytande har kommit att bli två ledord i arbetet med rapporten, tillsammans med ålder och makt. De sistnämnda två är faktorer som inkräktar på, och begränsar förutsättningarna till just delaktighet och inflytande. Ålder är i likhet med andra sociala kategoriseringar och livsfaser, behäftade med delning av makt, och därmed en grund för social ordning och ordningskapande i ett samhälle (Bourdieu 1991). Upplevda skillnader mellan yngre och äldre om makt, status och tolkningsföreträde präglar till stor del analysen i rapporten.

I denna rapport är det ungdomarnas ord som tar plats. Strategin är att förmedla vad ungdomarna faktiskt söker säga om saker och ting, för om man försöker säga som saker faktiskt upplevs, blir det lättare att hantera problemen och arbeta med förutsättningarna.

¹ En av informanterna överstiger 20 år.

1. INLEDNING

Jag tror att många vill växa upp för snabbt, när man är klar med skolan är man liksom för stor för att hålla på med kultur. Det blir som en annan seriös nivå. Man kan ju inte åka på barnteater när man är 20. Det blir så tydligt att det inte finns någon mellannivå, man vill som direkt bort från det man var. Man vill inte vara ung längre (260511).

Detta säger en av de ungdomar som deltagit i de ungdomskulturdialoger som hölls i Västerbottens län våren 2011. Detta citat får inleda denna rapport eftersom uttalandet exemplifierar problematiken med att vara ung. Att vara varken barn eller vuxen. Att vara mittemellan.

I Ungdomsstyrelsens rapport *När vad hur om ungas kultur* (2011:1) diskuteras hur gruppen barn och unga lyfts fram och synliggörs i de fem först genomförda kulturplanerna². Det finns skillnader i hur specifika de fem regionerna och landstingen är i sina satsningar på barn och unga i kulturplanerna, även om alla lyfter att det är en viktig målgrupp. Ungdomsstyrelsen problematiserar i sin rapport att ungas kulturutövande i kulturplanerna tenderar främst att handla om kultur inom skolans verksamhet.

Ungdomsstyrelsen menar att den stora betoningen på skolan som arena för att stimulera barns och ungas kulturskapande riskerar att osynliggöra de äldre ungdomarnas behov. Både avsiktsförklaringarna och kulturplanerna saknar precisering av vilka som definieras som ungdomar och ett följande tydliggörande av hur man ser på att olika åldersgrupper kan ha olika behov (2011:1;10f).

Genom de kulturdialoger som genomförts med ungdomar i Västerbotten och efter en analys av materialet visar det sig att behoven och problematiken är mycket lik den som förs fram i andra mer omfattande nationella utredningar och rapporter som belyser ungdomars möjlighet till delaktighet och inflytande. Oavsett om man bor i Skåne eller Västerbotten, i

² De fem första regionerna i den nya samverkansmodellen var Skåne, Halland, Gotland, Norrbotten och Västra Götaland.

Värmland eller Dalarna. Det är därför viktigt vid läsningen av denna rapport att förstå att syftet inte är att kritisera kommunerna i Västerbotten, utan att lyfta fram problem rörande ungdomarnas syn på delaktighet. Kommunerna gör mycket för länets kulturliv, men problemet ligger inte enbart hos den enskilda kommunen, eller regionen, problemet är också strukturellt. Däremot bör insatser genomföras på såväl kommunal som regional nivå, och då är också en början att ta reda på vad olika målgrupper i samhället faktiskt ser behov av, och möjligheter med inom kulturlivet.

Vi tar det från början.

1.2 RAPPORTENS SYFTE

Rapporten syftar till att belysa hur olika ungdomar talar om kulturlivet, lokalt och regionalt. Till skillnad från *Västerbottens läns kulturplan* (2011) är denna bilaga problematiserande till sin karaktär. Det kvalitativa material som samlats in genom ungdomskulturdialogerna presenteras här i sammanfattande form och i relation till aktuell forskning inom områdena ungdomar, identitet, regional utveckling och förebilder bland annat.

Rapporten är ett första kunskapsunderlag som kommer att ligga till grund för fortsatt arbete med ungdomars delaktighet och inflytande i Västerbottens län.

1.3 METOD OCH MATERIAL

Att kulturbegreppet och framförallt synen på *vad som är kultur* är diffust blev tydligt när Region Västerbotten och kommunerna i samband med arbetet med Västerbottens regionala kulturplan bjöd in till kulturdialoger. Vem säger att en inbjudan om kultur innebär ett samtal om den kulturutövning man själv sysslar med? Hur gärna man än vill att kultur ska verka inneslutande och välkomnande bör man inte frångå problematiken med kulturbegreppet och dess betydelse i olika sammanhang. Dessa inbjudningar till politiker, tjänstemän och civilsamhället kan till viss del sägas vara målgruppsanpassade. Det innebär att alla grupper i samhället inte känner sig träffade av informationen, däribland ungdomar som till stor del uteblev från dessa träffar.

Inbjudningarna till ungdomskulturdialogerna fick en annan form av målgruppsanpassning, främst genom det sätt som inbjudningarna förmedlades på, via telefonsamtal, sms, facebook och email. Det skrivna innehållet vilade på ett ungdomsperspektiv som hade till främsta syfte att förmedla vikten av ungdomarnas åsikter samt de avslappnade former de skulle förmedla dem under.

Materialet som presenterats i denna rapport är baserad på dialogerna som genomförts. Samtalen har spelats in med diktafon och därefter transkriberats. Analysen av samtalen är av kulturanalytisk karaktär och en tematiseringslista har upprättats för att ringa in de huvudsakliga teman som figurerat under samtalen. Dessa teman presenteras i avsnitt fyra.

De personer som deltagit är bland annat arrangörer och utövare inom musik och teater, graffiti och stand-up. Den gemensamma faktorn är att de är kulturaktiva och att personerna är mellan 15 och 20 år. Ungdomar som inte sysslar med någon kulturaktivitet är således inte en del av denna undersökning. En faktor som tagits i beaktning är att söka få en jämn könsfördelning hos de personer som deltagit. Där citat förekommer från informanterna benämns de enbart med datum. Namn, ålder och kön utelämnas därmed, i syfte att skydda informanternas identitet.

1.4 POSITIONERING OCH FÖRSTÅELSE AV RAPPORTEN

Mats Lieberg diskuterar i sin artikel *Att forska ungdom* (1994) huruvida metoder, såsom insamling av data och intervjuform påverkar materialet och mötet med informanterna. Han menar att det är viktigt att ifrågasätta och medvetet problematisera sin egen roll i situationen (1994:176). Som kulturanalytiker är detta oerhört viktigt, jag som genomför intervjuerna måste söka undvika att placera mig i en vuxen, överordnad position där jag ser informanterna som objekt, men samtidigt inte påverkas för mycket av vad informanterna förmedlar, som kan resultera i att jag intar "deras" roll.

Senare i rapporten beskrivs begreppet ungdom både som livsfas och social kategori. I mötet med materialet har jag varit tvungen att påminna mig om min egen position, jag står med ett ben i båda världar, ett i vuxenvärlden baserat på ålder och livsfas, och ett i

ungdomsvärlden baserat på social kategori då mina intressen utgör ett hemmahörande i ungdomskulturen. Benämningarna "ungdomar" och "vuxna" kan beroende på sammanhang vara två laddade begrepp då de lätt reproducerar den homogenisering och stereotypisering som existerar kring dessa två "begrepp". Jag har ändå valt att benämna de personer jag talat med som ungdomar, varierat med benämningen informanter. Att tala om ungdomar som grupp är relevant eftersom ungdomar som kollektiv har en utsatt position i samhället, och där är ofta vuxna som grupp ungdomars motpol, vilket således också gör det relevant att tala om vuxna som grupp. Däremot måste jag i behandlandet av materialet, och således också som mottagare av detsamma, vara medveten om att talet om ungdomar och vuxna inte innefattar alla ungdomar och alla vuxna, utan att begreppen snarare får representera en samhällsstrukturell problematik.

Mats Trondman, professor i kultursociologi vid Linnéuniversitetet har på uppdrag av Regionförbundet i Kalmar län skrivit rapporten *Unga under LUPP* (2010). I rapporten betonar han hur den ska läsas, och att det är de ungas och inga andras upplevelser som beskrivs. Bland annat skriver han att olika kategorier av vuxna mycket väl kan göra bedömningar av hur ungas villkor gestaltar sig, de kan ha upplevelser av hur relationer mellan unga och vuxna ser ut. De kan självklart också dela de ungas upplevelser och finna dem högst sannolika och riktiga. Om unga upplever att relationer mellan vuxna och ungdomar ser ut på ett visst sätt, så är det så de blir verkliga för dem. Vidare betonar Trondman att det således inte finns någon annan väg att gå än att ta utgångspunkt i ungdomarnas upplevelse av sina villkor. Det som är sant för dem måste vara utgångspunkt för en dialog med dem om hur deras villkor gestaltar sig och hur de kan, om så behövs, förändras. Vuxnas upplevelser måste också tas på samma allvar. Trondman menar att den läsare som tar del av ungas upplevelser av sina villkor därför måste tänka, "Ja, så upplever unga de villkor som är verkliga och får verkliga konsekvenser för dem" (2010:23). Genom att söka åsidosätta sina egna föreställningar och upplevelser i läsandet av rapporter som behandlar exempelvis ungdomar ges utrymme att låta ungdomarnas upplevelser stå i fokus menar Trondman (ibid.).

1.5 VAD ÄR KULTUR?

Allt, på olika sätt. Att uppleva saker.

Upptäcka nytt, livet. Kultur är ju också arbete. Vad man lever för är det för mig, jobbet blir ett medel för att utöva livet.

För mig är kultur, att uppleva, att få vara med om saker och göra saker.

Det är så spritt vad kultur betyder. Jag skulle göra en affisch för kulturmånaden, så då gjorde jag en affisch med en logotyp som jag tänkte att kultureliten ville ha, använde ett trist typsnitt typ Times new roman. Och då tänkte jag, sådär vill jag aldrig bli. Ordet kultur är ett laddat ord för många, för det betyder olika saker för olika personer och generationer.

Allt.

För mig är kultur att ställa frågor, man ska börja tänka, det ska vara en ögonöppnare, det tycker jag att kultur ska vara.

Det mesta egentligen. Allt i princip. Det mesta när man gör något för samhället anser jag är kultur, när man gör något som kan gynna andras intressen. Och att få människor att öppna ögonen.

Spontant känner jag, när jag tänker på kultur, musik, dans, teater, religion till och med. Lite sådär. Konst, olika konstarter.

Det som gör samhället. Det som berättar vad vi står för, vad vi tycker. Det berättar. Det är kultur.

2. UNGDOMAR, POLITIK OCH KULTUR

I följande avsnitt presenteras i ungdomspolitikerna i korta drag. Presentationen kan med fördel ses som en nutidsbeskrivning av vart vi i generella drag står idag. Vidare bör betonas att utdrag och kopplingar till aktuell ungdomsforskning integreras genomgående i rapporten.

2.1 UNGDOMSPOLITIKEN

Den första ungdomspolitiska propositionen *Ungdomspolitik* (prop. 1993/94:135) lades fram 1994. I propositionen föreslogs riktlinjer för en sektorsövergripande ungdomspolitik och en ny statlig myndighet, Ungdomsstyrelsen, ersatte det tidigare Statens Ungdomsråd. Propositionen följdes fem år senare av *På ungdomars villkor – Ungdomspolitik för demokrati, rättvisa och framtidstro* (prop. 1998/99:115). I denna andra proposition föreslogs en tydligare målstyrning av ungdomspolitikerna genom tre övergripande mål, som senare konkretiserades i 41 delmål. Den senaste ungdomspolitiska propositionen *Makt att bestämma – rätt till välfärd* (prop. 2004/05:2, bet. 2004/05:KrU2, rskr. 2004/05:94) är därmed den tredje i ordningen och lades fram 2004. Det mest framträdande i propositionen är att ungdomspolitiska insatser tydligt ska integreras i verksamheten inom alla områden som är relevanta för ungdomars levnadsvillkor och därmed utgå från befintliga mål för politiken på dessa områden (Skr. 2009/10:53, sid 4).

I Sverige är målgruppen för ungdomspolitikerna 13 till 25 år och det främsta kännetecknet för svensk ungdomspolitik är att det görs en skillnad på barn- och ungdomspolitik. Ett andra kännetecken är att svensk ungdomspolitik är bredare än många andra länders då den är sektorsöverskridande. Den nationella ungdomspolitikens övergripande mål är att unga ska ha verklig tillgång till välfärd och inflytande. Unga ska med sina kunskaper och erfarenheter ses som en resurs i allt samhällsligt utvecklingsarbete. Arbete mot marginalisering och för delaktighet prioriteras därför särskilt, något som kräver samverkan mellan olika aktörer som arbetar med och för unga. Ungdomspolitikens mål bör genomsyra politiken på samtliga berörda områden, och varje område ansvarar för att förverkliga och följa upp målen inom ramen för sin ordinarie verksamhet. Samtidigt ska

ungdomspolitiska insatser utgå från relevanta befintliga mål för politiken på andra områden. Ungdomspolitiken är uppdelad i fem huvudområden: utbildning och lärande, arbete och försörjning, hälsa och utsatthet, inflytande och representation, kultur och fritid (*Ungdom och ungdomspolitik – ett svensk perspektiv* 2010:3ff).

Den nationella ungdomspolitiken utgår både från en definition av ungdom som *livsfas* och som *social kategori*. Med *social kategori* definieras ungdomar som en grupp som delar vissa unika egenskaper och sociala och kulturella villkor, och att dessa skiljer sig från de egenskaper och villkor som tidigare ungdomsgenerationer har haft. *Livsfas* syftar till att ungdomstiden definieras som den fas i livet då man befinner sig i en övergång från barndom till att bli vuxen. Då ungdomspolitiken omfattar individer i åldern 13–25 år, blir gruppen unga således homogen trots att det finns skillnader mellan dem som går i grundskolan, de som är i gymnasieåldern och äldre unga.

I Ungdomsstyrelsens rapport *När var hur om ungas kultur* (2011:1) belyses att villkoren för eget kulturutövande, och graden av offentliga satsningar, skiljer sig delvis åt mellan dessa grupper. Statistik på kulturområdet bör kunna illustrera skilda förutsättningar och aktiviteter bland barn (0–18 år) respektive unga (13–25 år). I och med att det i anslutning till det kulturpolitiska målet också är fastslaget att barns och ungas rätt till kultur särskilt ska uppmärksammas, krävs att det material som finns på området också illustrerar villkor och utövande bland barn och unga i förhållande till den övriga befolkningen (2011:1;17).

Sedan en tid tillbaka är det ett uttalat mål att ”särskilt uppmärksamma barns och ungas rätt till kultur” (prop. 2009/10:3). Mycket tyder på att merparten av stödet till kultur för och av barn och unga går till kultur för de yngre barnen, snarare än till unga. Tillgången till kultur och möjlighet att skapa själv är inte självskriven för unga i Sverige idag. I rapporten *När var hur om ungas kultur* (2011) betonas det att det krävs ytterligare kunskap för att vi ska kunna ge en detaljerad bild av hur ungas kulturutövande ser ut (vad de gör, inom vilka arenor, eventuella marginaliseringstendenser och så vidare) men också för att vi ska kunna uttala oss om kulturutövande inom olika åldersgrupper (ibid.). Att spegla villkoren och förutsättningarna för hela gruppen är viktigt på nationell, regional och lokal nivå.

2.1.2 UNGDOMSPOLITIKENS FYRA PERSPEKTIV

I den ungdomspolitiska propositionen *Makt att bestämma – rätt till välfärd* (prop. 2004/05:2) beskrivs fyra perspektiv som ska ligga till grund för hur offentlig verksamhet för ungdomar utformas. Dessa är;

- självständighetsperspektivet
- rättighetsperspektivet
- mångfaldsperspektivet
- resursperspektivet.

Kortfattat innebär självständighetsperspektivet att offentliga insatser ska stödja ungas möjligheter till självständighet och oberoende. För att nå självständighet krävs tillgång till kunskaper och ekonomiska resurser men också frihet från diskriminering. Rättighetsperspektivet innebär att unga har rätt till goda levnadsvillkor som till exempel god hälsa och social och ekonomisk trygghet. Det innebär också rätten att vara med och påverka sitt eget liv, sin närmiljö och samhällsutvecklingen i stort. Resursperspektivet innebär att ungdomars unika kunskaper och erfarenheter ska tas till vara. Mångfaldsperspektivet innebär en medvetenhet om att alla unga inte är lika bara för att de är unga. I arbetet med att samordna, styra och följa upp ungdomspolitiken är det viktigt att komma ihåg att ungdomspolitiken berör många olika typer av människor – med olika förutsättningar, behov och önskemål (*Ungdom och ungdomspolitiken – ett svenskt perspektiv* 2010:12).

3. RAPPORTENS METODISKA UPPLÄGG

En kulturanalytisk alternativ tematisering³ har använts i behandlandet av materialet. Materialet har analyserats och delats in i olika teman. De enskilda rubriker som följer i nästa kapitel är av sammanfattande karaktär och samtliga inleds med ett citat hämtade från kulturdialogerna.

De teman som presenteras är givetvis beroende av varandra och *bör* inte ses åtskiljda. Dock möjliggör en tematisering en tydligare överblick som är fördelaktig för att belysa problematik och konkretisera olika behov.

I rapportens andra huvudkapitel *Sammanfattande analys och diskussion* följer en analytisk sammanfogning av det material som presenterats i kapitel fyra. Därefter följer ett avsnitt om *Utvecklingsområden* presenterade i punktform.

³ Kulturanalys ser alternativa tematiseringar som en hjälp i att avkoda verkligheten, ett sätt att arbeta som låter analysen följa de spår som efterhand gör sig tydliga istället för att låsa fast sig vid söklistor som i värsta fall kan begränsa förståelsen av det givna fältet (Ehn och Löfgren 2001: 43f).

4. TEMAN

4.1 DELAKTIGHET OCH SAMVERKAN

Skapar man får man också ta del av det, och sen se slutresultatet. Det blir som både och, men jag är nog hellre med och skapar, och får känna mig stolt över något som man har bidragit till (2006:11).

Vart ligger fokus i skapandet av kultur för unga? Ska de passivt uppleva eller själva delta och skapa? I Ungdomsstyrelsens rapport *Ungas egna kultur och fritidsverksamheter (2006)* betonas att i dagsläget riktas en stor del av insatserna inom kulturområdet till att producera ett utbud för unga. Det är en viktig uppgift, men aktörer inom området påpekar vikten av att tydligare möta behoven av stöd till ungas eget skapande. Om det producerande ledet sätts i fokus missas också många nya uttryck inom ung kultur, exempelvis levande rollspel och graffiti, där unga samtidigt är producenter och konsumenter (2006:22).

Tillgång till kultur är grundläggande i en demokrati och ett kraftfullt redskap för ett aktivt deltagande i samhället. En huvudsaklig utmaning på området är att öka ungas delaktighet i kulturlivet och deras möjligheter till eget skapande och kreativitet. I arbetet är det betydelsefullt att skapa långsiktiga förutsättningar för att erbjuda kultur för, med och av ungdomar. Till stor del skapas både kultur- och fritidsaktiviteter i ungas egna organisationer. Att fortsatt främja ungas organisering är därför ytterligare en viktig uppgift för framtiden (prop. 2009/10:53 45).

Genomgående i samtalen med informanterna påtalas vikten av att själv få skapa, men i linje med detta upplever merparten av de unga att de själva måste ta ansvar för att skapa ett forum som de FÅR skapa i. Merparten av de ungdomar som deltagit i samtalen arrangerar olika kulturaktiviteter samt deltar i dem, och de flesta av dem upplever att det inte finns något egentligt stöd från kommunen att kunna genomföra detta. I relation till detta lyfter ungdomarna vikten av att kunna samverka med andra ungdomar inom andra intresseområden och således andra kunskaper. Exempelvis lyfter de fördelen med att

personer som spelar i band kan nyttja personer som arbetar med film eller fotografering vid konserter eller till skivomslag.

En förutsättning för att kunna integrera olika kulturformer i varandra är att det finns platser att mötas på, något som informanterna efterfrågar. Ändamålsenliga lokaler eftersöks där man både kan syssla med sin kulturaktivitet men också där man kan träffas oberoende av intresse. I Fryshusets rapport framtagen via projektet fryshusandan⁴ betonas det att ”mer än 60 procent av de traditionella (offentligt) organiserade mötesplatserna och kulturverksamheterna för ungdomar når idag inte sin målgrupp” (2011:3) Den siffran har arbetats fram genom kvalitativa intervjuer, samtal och workshops där verksamheterna ifråga själva berättat om sin situation. I samma rapport presenteras att 86 procent av gruppen unga nämner avsaknaden eller fel mötesplatser som ett av de fem största problemen som finns inom deras kommun. Samma siffra gäller för vuxna (ibid.). Lokaler och mötesplatser som riktar sig till ungdomar i Västerbotten skulle med fördel ses över, med hänvisning till både informanterna och Fryshusets nationella undersökning. Exempel på frågor att titta närmre på skulle kunna vara; Vilket syfte har mötesplatsen/lokalen och uppfylls detta? Vilka vistas på platsen och om ännu viktigare, vilka vistas inte där, och i så fall varför? Vilka målgrupper tilltalas och vad kan detta bero på, hur kan man tilltala fler?

Samverkan med kommunerna efterfrågades av ungdomarna, då gärna i form av en levande dialog och inte enstaka träffar någon gång om året. Många av ungdomarna upplevde att den enda gång kommunen egentligen var intresserad av att höra deras åsikt var när det handlade om varför unga inte är delaktiga i kulturlivet på platsen. Medan ungdomarna själva anser att de är det, men kanske inte i de kulturyttringar och aktiviteter som vuxna talar om.

Att få delta och samverka på lika villkor är beroende av människors intresse för samverkan och skapande av delaktighet. Med intresse kommer man långt men det krävs också att samhället som högre instans erkänner den åldersmaktsordning som råder i samhället. Ålder lades till i diskrimineringslagstiftningen 2009, men framstår fortfarande som en

⁴ Fryshusandan var en tre år lång turné som gjordes genom Sverige från september 2008 till maj 2011. Syftet med fryshusets dialogkonferenser är att unga ska få göra sin röst hörd, att deras behov kommer upp på agendan och att samtal förs mellan unga och vuxna.

legitim maktordning. Vilket kan återkopplas till informanternas känsla av ointresse från kommunerna, och om ungdomar eftersöker samverkan med kommuner så innebär maktfördelningen mellan parterna att de inte i samma utsträckning kan få sin röst hörd. Initiativtagande som uppmuntrar och eftersöker ungas kunskaper, erfarenheter och intresse måste således komma ifrån de vuxna. Tas inget initiativ, eller tas initiativet enbart utifrån vuxnas utgångspunkter skapas heller inga jämlika förutsättningar för delaktighet, vilket resulterar i ett villkorat deltagande.

Ett villkorat deltagande är precis som det låter, deltagande eftersöks, men då på vissa villkor. Villkoren i sig behöver inte vara uttalade, till exempel är ålder i sig tillräcklig för att deltagandet ska bli villkorat. En kontinuerlig dialog, som präglas av deltagande på lika villkor, skulle vara gynnsam för båda parter då den skulle ge unga den plats de förtjänar i kulturforumet och därmed också bidra till att länets kulturliv utvecklas i takt med de människor det berör. Det skulle också generera i att ungdomarna blir insatta i kommunen och länets arbete kring kultur, med förutsättningar/möjligheter och hinder/utmaningar. Därmed behöver det skapas en medvetenhet om det villkorade deltagandet för att kunna skapa reell delaktighet.

4.2 TILLTRO OCH EGET ANSVAR

Man tror mer på sig själv, vi ska styra ihop en festival själva, vi orkar inte ha att göra med politiker som säger att vi inte kan göra det (200611).

Något som säkerligen de flesta kan känna igen sig i, oavsett ålder, är när någon visar tilltro för den egna personen genererar detta ofta i att man som person känner att man *kan* och *faktiskt* tar ett eget ansvar. Men alla mynt har två sidor, brist på tilltro gör också att ett eget ansvar förutsätts för att något ska ske. Genomgående bland de ungdomar som deltagit på kulturdialogerna påtalas den upplevda bristen på tilltro av de äldre - för de unga. Två av deltagarna nämner på tal om kontakt med politiker eller kommunen att det alltid upplevs som att de blir "screwed over" och därför väljer de numera att inte vända sig till dem när de behöver hjälp eller stöttning.

I Ungdomsstyrelsens rapport *Ung idag – en beskrivning av ungdomars livsvillkor* (2010) återfinns en intressant tabell som visar att nära hälften av unga mellan 16 och 25 år uppgav 2009 att möjligheterna att föra fram idéer till beslutsfattare i kommunen var små eller obefintliga (2010:44). Vad de bristande möjligheterna beror på är viktigt att lyfta och diskutera, på alla nivåer, så även en regional nivå. Bland ungdomarna i Västerbotten fanns en föreställning att de måste vara insatta och ha god förkunskap för att kunna be om hjälp. De upplever att de inte vet vart man ska vända sig, och det upplevs också att det inte finns något intresse för unga kulturföreningar/kulturaktiva på kommunal och regional nivå. Bland annat säger en person som är föreningsaktiv;

Det enda vi skulle vilja är att någon ringer och säger "hej vad gör ni" skicka ett julkort, eller ringa och säga kom och drick kaffe idag. Även om man startar en egen förening och har goda intentioner så blir det väldigt lätt att man sitter inne hos sig själv och filar på stora planer. Men det måste komma fram och skriker man i kommunen så är det ingen som riktigt lyssnar. Det är därför vi behöver en mellanhand, vid alla kommuner som känner till varandra. Som hör av sig, som bara sysslar med den verksamheten. Annars blir det för mycket, jag tror att det kan bli för mycket för politikerna. De kanske inte är så påhittiga eller intresserad av musik, eller teater eller kultur överhuvudtaget (260511).

De ungdomar som deltagit har bland annat startat upp föreningar, arrangerat events med mera, detta har mestadels skett ideellt och utan större hjälp från någon. En av informanterna upplever att förlustbidragen⁵ är en symbol för en frånvarande tilltro och att bidraget i sig inte uppmuntrar till kreativitet och nyskapande. Det bör därför vara av intresse att se över hur detta bidrag kan fungera stärkande, informanterna lyfter även att arrangörsstöd till ungdomar överlag behöver utredas och stärkas.

När det kommer till problematiken med att ungdomarna känner att det finns en bristande tillit gentemot dem har detta resulterat i ett större glapp mellan ungdomar och vuxna. Vilket således innebär att ingen av dem kan nyttja varandra i den utsträckning som skulle vara fördelaktig för båda parter. De personer som däremot tituleras som förebilder tycks stå i en egen gruppering, som en mellanhand mellan vuxna och ungdomar. De används

⁵ Förlustbidrag är ett bidrag som kan sökas av bland annat organisationer och föreningar med syfte att täcka underskottet.

aldrig vid benämningen "dom" likt andra vuxna, något som vi återkommer till under nästkommande tema.

4.3 FÖREBILDER OCH IDENTITET

Det är han man skulle prata med om man behöver prata med en politiker, för man vet att han står på vår sida. Någon annan säger; det här ska vi ta upp i ett möte, som inte existerar (200611).

Förebilden som en förutsättning för att få stöd, uppmuntran och möjlighet att utveckla sina kulturyttringar var något som informanterna själva betonade under dialogerna. Det blev tydligt att ungdomarna lägger stor vikt vid att de ska kunna identifiera sig med en person för att dels kunna be om hjälp, men också för att bli inspirerade att testa på nya, och utvecklas inom, olika kulturverksamheter/aktiviteter.

Ungdomar har ett större behov av förebilder än personer i andra åldrar, många undersökningar och forskningsresultat som har några år på nacken säger att dessa oftast är föräldrarna (Jonsson & Sahlén 2009). Medan nutida forskning visar att föräldrarna inte längre ses som självklara förebilder och identifikationsobjekt när det handlar om norm-, värderings- och kunskapsförmedling. Familjens roll som förmedlare av dessa värden har istället delvis förskjutits till förmån för exempelvis media, skola, och andra samhällsinstitutioner (ibid.).

De förebilder som lyftes fram i kulturdialogerna var personer som arbetade vid exempelvis studieförbund, fritidsgårdar eller lärare. De beskrevs som engagerade, medvetna och förstående och många talade varmt om specifika personer och nämnde ord som; det skulle aldrig gått utan henne/honom. Mycket av ungdomarnas initiativ och driv kan härledas till dessa lokala nyckelpersoner.

En av deltagarna menar att förebilder också fyller en relevant funktion för att finna nya intressen;

Det borde finnas mycket bättre förebilder för unga [...] det ska vara en person man ser upp till. Jag kanske inte gillat grejen innan, typ foto, men bjuder en sådan person med

mig så kanske jag faktiskt inser att jag gillar det, och så börjar man på sin egen nivå. Och man behöver inte ta den hela vägen, men man får se andra delar på ett väldigt lätt sätt (260511).

Ungdomarna betonar att det är av vikt att denna person *vistas* och *syns* i deras forum, vidare menar två deltagare att Studieförbundet ska ha denna roll men de upplever att det känns svårt att gå dit och be om saker.

Även om jag vet att jag kan prata med någon där så är det ingen som jag vill prata med. Det är ingen jag sätter mig med på en fredagskväll, det här skulle vara kul att göra. De skulle säkert lyssna på mig men jag dras inte till att berätta saker för dem. Det ska vara någon som man bara kan sitta och snacka med (260511).

Det skiljer sig en del i deltagarnas svar och det är uppenbart vilka som har självklara förebilder och vilka som inte har det. Däremot framhåller alla vikten av förebilder. I talet om förebilder är det relevant att lyfta kopplingen till identiteten. Personer som har förebilder kan sägas förlänga sin identitet via dessa eftersom förebilderna bekräftar aktiviteten de sysslar med och gör den legitim. Med legitimiteten och bekräftelsen följer också uppmuntran.

Deltagarna som lyfte bristen på viktiga förebilder betonade att det skulle krävas en person som hade samma intressen. Det var tydligt att ett likartat intresse också skapar ett forum för tillit och närhet. De ungdomar som har starka förebilder är också de som tar mest initiativ till skapande av olika arrangemang och aktiviteter. Medan de som inte lyfter någon tydlig förebild, eller avsaknad av en, upplever också det svårare att veta hur man ska gå till väga för att ta initiativ och få sina idéer hörda och förverkligade. Även om ungdomarna i detta fall framhäver vikten av att få vara självständig tycks ändå förebilderna i dess närhet vara väsentliga för att kunna vara just självständig.

4.4 "VI OCH DOM"

"Vi och dom problematik" återfinns i de flesta forum, ofta har den sin grund i makt, eller för den delen - frånvaron av makten. Tillvaron som ung innebär till stor del att man är maktlös

med begränsade möjligheter att påverka sitt liv. Det är inte bara föräldrarna som har makt och inflytande, även institutioner som skola, fritidsorganisationer, samt stat och marknad griper in i de ungas vardagsliv. Den maktstruktur som i detta sammanhang varit mest tydlig är den mellan unga och vuxna. Den omfattas av frågeställningar som; Vad är kultur, Hur skapas kultur, Vem ges tillträde att skapa, och Vem äger makten att reglera skapandet? En informant säger;

Det finns en syn i den vuxna världen att man ska ge ungdomar kultur, men man strävar inte efter att ungdomarna ska få agera själva. Det är lite så jag ser det på här, kultur är inget man satsar på för det ger inga pengar, man ser inte att man kan ha en framgångsrik karriär och vara kulturellt aktiv. Det är bättre att köpa några hektar skog eller bli läkare (260511).

Informanterna lyfter problematiken med att det finns en föreställning att kultur ska beställas utifrån istället för att beställa kultur som finns på platsen, i kommunen eller länet. Till exempel skulle man kunna beställa in föreställningar uppsatta av gymnasieelever på de estetiska programmen. Ungdomarna upplever att vuxna i alltför stor utsträckning kopplar samman kultur med professionell kultur, vilket de tror är orsaken till att det inte duger att anlita lokala unga aktörer. Ungdomarna såg ett stort problem i detta tankesätt i förhållande till kulturens lokala och regionala utveckling, inte bara här och nu utan även på sikt.

Det blir tydligt i talet hos de ungdomar som är aktiva genom upprättande av arrangemang att strukturerna för hur saker och ting ska skötas skiljer sig mot den upplevt vuxna synen. Åtminstone är det den uppfattning många av ungdomarna har. Vissa menar att det inte vill befatta sig, och bemöda sig, att söka hjälp och råd hos vuxna eftersom det vanligen brukar tendera i ett nekande eller långsamma processer. Genom att uppfattningen är så stark bekräftas "vi och dom problematiken", och beroende på vilken sida det ses ifrån kommer endera parten att utmålas som ett "dom", där åsikterna per definition är en motpol mot "vi:et".

De ungdomar som sysslar med kulturyttringar som inte kan klassas som traditionella, såsom graffiti, upplever att många vuxna målar upp en fördomsfull bild av dem som gör att de ständigt måste verka/arbota i motvind. Detta leder i sin tur till att uppdelningen mellan ungdomar och vuxna blir större. Bland annat säger en deltagare som sysslar med graffiti

och då i form av målning på en laglig vägg, ” Man har fått jävligt mycket fördomar mot sig [...] Jag menar varför ska man inte kunna få hålla på med sitt intresse utan att det ska vara någon som är på en?”.

Även om många av ungdomarna upplever att det är bättre att sköta saker själva finns även en önskan hos många att möta vuxna, på lika villkor. Bland annat säger en person;

Men vi vill att det ska vara allihop tillsammans, vi vill dra ihop alla, vi vill få en gemenskap. Det är inte precis så att min bästis är 90 eller 70 år. Vi borde som lära känna varandra mer, som det är nu har vi ingen gemenskap, nu är det som att vi är uppdelade. 20 och neråt, 40 och uppåt, och de som är 30 är själva, nej då. Nej men det känns som vi behöver komma ihop lite grann, få lite gemenskap (200611).

Om unga och vuxna ska kunna mötas på lika villkor måste man i relationen mellan unga och vuxna, likt nämnt tidigare, vara medvetna om maktaspekten. Den ambivalenta inställningen som handlar om att ungdomarna dels inte väljer att vända sig till vuxna men gärna ser samverkan bottnar antagligen i just makt. Grupper som är underordnade kommer sällan till tals i mötet mellan grupper med två olika maktpositioner, vilket innebär att vi måste vara medvetna om våra egna medföljande möjligheter, och hinder, som baseras på vår ålder och position i samhället.

4.4.1 MÖTET MED POLITIKEN

Ungdomar har visat sig vara en samhällsgrupp som tenderar vara mer politiskt svaga än andra grupper i samhället (SOU, 2000:1, s. 216). Det innebär att ungdomar har en försvagad tilltro till politiker, men även till sin egen förmåga att påverka samhällets riktning och olika sociala, kulturella och politiska frågor (SOU, 2000:1, s. 228). Ett ungdomsråd, ett lokalt ungdomsforum eller andra typer av kontakter mellan unga och politiker skulle innebära att den politiska världen öppnas för de unga. Detta utan att de måste gå med i ett politiskt parti. De får möjligheter att få information om vad som händer i kommunen, de kan också bli tillfrågade om vad de tycker och ibland har de också möjlighet att vara med och bestämma. Samtidigt kan ett forum för inflytande för unga vara en väg att utveckla den lokala och regionala demokratin. Unga människor har viktiga kunskaper om

exempelvis makt och hur makten fungerar. Detta eftersom varje person som inte får tillträde till makten kan sägas öka sin medvetenhet om hur förtryck fungerar, och om hur hinder på vägen till makten skulle kunna undanröjas. Det är lätt att maskera ålder i erfarenhet, och med erfarenhet följer synlighet. Ungdomar har inte lika mycket erfarenhet som vuxna människor, men de har andra typer av erfarenheter som är minst lika viktiga. Vi säger hellre till en ung människa att det är erfarenheten denne saknar, inte att den är för ung, vilket egentligen är samma sak och som i förlängningen innebär att vi ofta diskriminerar ungdomar utan att vi egentligen tänker på det.

4.5 LOKALT OCH REGIONALT

Det är ett helt underbart ställe, skulle man kunna ta med sig det överallt dit man flyttar skulle det vara helt underbart. Men det går ju inte (200611).

Genomgående finns en framtidstro och hopp hos ungdomarna i relation till hemkommunen, även om det i talet blir tydligt att det vilar på en ambivalent inställning. Framtidshoppet grundar sig nämligen på en framtida förutsättning; att en hel del behöver åtgärdas för att platsen ska kunna växa i takt med de personer som lever och verkar där.

Vi bör göra oss påminda om platsers betydelse för vårt identitetsskapande, vi är platsbundna varelser och våra relationer till platser är precis lika komplexa som våra relationer till människor. Platser är ofta starkt identitetsskapande. Skälen till detta kan vara många, till exempel att människor bor stora eller viktiga delar av sitt liv på en och samma plats. Var man bor eller "kommer från" blir viktigt när man talar om vem man själv är eller när man ska reda ut "vem" andra personer i omgivningen är (Westin m.fl. 2009:82). Bland annat säger en person; "man har ju ändå vuxit upp här och man har jättemånga anknytningar, men man känner också att man inte kommer åstadkomma nått här".

Musikaktiva deltagare nämner längtan efter att få spela på olika ställen runt om i länet. Att anordna en turné för olika band, men även med teater. Flertalet påtalar problematiken med att det saknas någon att vända sig till, som kan informera om vart man i sin tur kan vända sig om man till exempel skulle vilja spela i Umeå.

Jag tycker det skulle vara kul om man fick sälja sig själv, att åka runt lite och se det från andra sidan. Man kanske kan få åka till Umeå och spela. Det kan ju vara vad som helst, musik, teater, men bara man får ta sig runt lite och se en annan del av världen. Man är som mest här (260511).

En problematik som vissa deltagare framhåller är att de ibland upplever att de lever i en bubbla utan förankring till vad som sker runt omkring. Vilket också märks i talet om den egna platsen, där referenspunkten för vilket utbud som bör finnas i högsta grad är Umeå. Deltagarna betonar också att det i långa loppet blir dyrt att resa till Umeå för att ta del av aktiviteter där. De vill gärna kunna erbjuda något på sin hemort så att personer från andra kommuner i länet kan komma och ta del av det utbudet. Ungdomarna vittnade om att det finns enorm potential och förslag på förslag nämndes om vilka lokaler som skulle kunna nyttjas, hur de tillsammans med skola, eller föreningar skulle kunna anordna olika aktiviteter för att locka personer till platsen. Deltagarna diskuterade även hur Umeås kulturhuvudstadstitel kan verka gynnsamt även för dem. Med arrangemang i kommunen kan personer både lokalt och regionalt lockas att besöka platsen.

Det är nästan enbart Umeå som lyfts i diskussionen gällande länet i sin helhet, vilket i sig är talande för vart informanterna upplever att kulturen skapas och lever, och att det också är i Umeå som möjligheterna finns. Platser som ger oss möjligheter att utvecklas är viktiga i skapandet av vår identitet, ett rimligt antagande är att ett homogent samhälle där utbudet är litet och där alla förväntas intressera sig av samma saker inte ger utrymme för enskilda personer och därmed inte heller skapar platser att utvecklas på.

4.6 SHOULD I STAY OR SHOULD I GO?

Det får inte vara så att det är ett svart hål på kultursidan för åldrarna 15 till 20 år. Bara för att man inte orkar satsa på den åldersgruppen för de kommer ändå att flytta. Men det kommer ju nya, det kommer inte bli folktomt (260511).

I Ungdomsstyrelsens rapport *De kallar oss unga (2003)* vilken är ett resultat av en undersökning bland 5 000 unga som utgjorde ett slumpmässigt urval av Sveriges ungdomar, tror 47 procent av ungdomarna mellan 16 och 19 år att de kommer att flytta

från hemorten inom de närmaste åren. 24 procent tror inte att de kommer att flytta och 29 procent svarar "vet inte". Frågan "tror du att du kommer stanna kvar här?", kan alltså bädda för ett givet svar när man talar med ungdomar som snart går ut gymnasiet eller precis har gjort det. En förklaring till varför ungdomarna inte i högre grad blir engagerade i samhällsutvecklingen kan hämtas just i frågor som är förknippade med flytta/stanna problematiken. Det finns en tendens att bortse från ungdomarna som utvecklingskraft "eftersom de ju ändå snart kommer att flytta". Vad som faktiskt är intressant är resonemangen kring varför man känner att man inte vill stanna på sin födelseort, eller för den delen – vad som krävs för att man faktiskt skulle stanna. Flera av ungdomarna som deltagit i kulturdialogerna har redan ställt sig i bostadsköer, bland annat i Göteborg och Umeå. I de mindre kommunerna nämner ungdomarna att det i princip är ett tvång att flytta då varken fortsatta utbildningsmöjligheter eller jobb finns på platsen. Här kan man välja att stirra sig blind på utflyttningsstatistiken och konstatera att ungdomar i regel är flyttbenägna efter skolans slut. Men väljer man att vända på frågan, vad skulle göra att ni skulle kunna tänka er att bo kvar kan diskussionen ges ett helt annat perspektiv. Bland annat säger en av deltagarna med hänvisning till detta;

Det är svårt att bli någonting här, ja, alltså, i Göteborg så finns ju alla scenerna, nu måste vi bygga upp dem själva, det tar jätligt mycket energi, det skulle vara roligare att bara få fokusera på en grej. Skulle vi få ett speciellt hus då skulle jag stanna kvar hur gärna som helst och bygga upp någonting (070611).

Genomgående resonerade ungdomarna på detta viset. Det kan ses som ett uttryck för bristen på utvecklings- och valmöjligheter, såsom jobb eller möjligheter att få utveckla sina kulturyttringar. En av deltagarna påtalar till exempel att det finns bättre möjligheter för att etablera kontakter med musikintresserade i Umeå, som därmed skulle gynna den enskilda personens utveckling inom musiken. Det fanns en tydlig rädsla för att fastna, eller rent av att vandra bakåt i livet genom att stanna kvar.

Bristen på kulturellt utbud och utvecklingsmöjligheter har gjort att många egna initiativ och projekt har genomförts av ungdomarna själva. Det är en tillgång för Västerbotten, då många av våra unga kulturaktiva lärt sig att göra saker från början till slut. De ställer sig inte på en färdigriggad scen utan har själva tvingats bygga upp den för att ha någonstans att

verka. De har själva sökt pengar för arrangemanget och skapat ett nätverk och anordnat, marknadsfört och uppmuntrat människor att delta i aktiviteter och de utbud som erbjuds via dessa. Detta är visserligen ett bevis på ett kanske inte alltid så givet stöd men dessa ungdomar är också en enorm resurs med den kunskap de bär av att vara självgående. Om de ungdomar som uttrycker att de vill axla ansvaret efter föregående generationer i kulturlivet, och faktiskt till stor del är självgående, inte blir sedda alls eller betraktas med misstro av vuxna, är det ett rimligt antagande att de uppfattas som passiva och oengagerade. Dessa ungdomar får på så sätt ingen upplevelse av, eller medvetenhet om, att de skulle kunna ha något att bidra med i den regionala utvecklingen (Svensson 2006:34). De bekräftas istället i sin självuppfattning – att de är resursfattiga och utan inflytande. Att de ungdomar som vill stanna och "ta vid" uppfattas och behandlas som passiva och initiativlösa riskerar att bidra till att lamslå den regionala utvecklingen. De ungdomar som uppfattar att det inte finns plats för dem någonstans kan antas vara "framtidsscenarioets förlorare" men då är också länet där de vill bo förlorare i samma framtidsscenario (Svensson 2006:34ff). Ungdomar är inte bara en resurs på tillväxt för framtiden utan ungdomars kunskaper, erfarenheter, värderingar och perspektiv är också en resurs här och nu. Att bemöta den självgående ungdomen och stötta skulle i sin tur kunna generera att många väljer att inte flytta. Exempelvis genom ökat stöd när det gäller arrangörsutbildning för unga kulturaktiva.

4.6.1 DEN MOBILA MÄNNISKAN

Studier, jobb, upplevelser, alla är de faktorer som kan föra oss till nya platser, och mer än någonsin förr rör sig människor runt om i världen. Gunilla Jonsson skriver om ungas mobilitet i sin avhandling *Rotad, rotlös och rastlös – ung mobilitet i tid och rum* (2003). Hon betonar att det finns en paradox inbyggd i ungas mobilitet. Där rörligheten kan uppfattas som något positivt men också som något negativt. Det upplevs av de allra flesta som positivt att unga människor får internationella erfarenheter i form av bättre språkkunskaper, erfarenheter av andra kulturer och så vidare. Samtidigt kan de ungas rörlighet uppfattas som ett hot. Det gäller såväl utflyttningen från Norrlands inland som brain-drain, det vill säga utvandringen av unga välutbildade. Hotbilden mot Norrlands inland handlar bland annat om att en allt för stor utflyttning bland de unga i förlängningen leder till en ogynnsam befolkningsstruktur (Jonsson 2003:4). Istället för att se den mobila

människan som ett problem och en grund för bristande utvecklingsmöjligheter kan den mobila människan ses som en resurs och tillgång. Man kanske bör anpassa sig till den mobila människan, för den mobila människans främsta karaktäristika definieras av att den är anpassningsbar.

Rörlighet, i termer av internationalisering och omflyttning, är något som många av dagens unga värdesätter, och det kan komma att innebära att rörlighet blir en betydelsefull del av människors livsstil i framtiden. Den mobila människan bör ses som en fundamental byggsten för främjandet av kulturens utveckling. Den kräver givetvis mer, men dock inte mer än att kulturen ska speglas av samtiden. Genom att förutsätta att människor alltmör, och ungdomar i synnerhet, är mobila utgör de således en målgrupp som inbegriper många när det kommer till att tillgodose länet med kultur.

4.7 VART NÅS NI?

På internet, eller en facebook- grupp, för det är också ett sätt att få saker sagda. Där kan ju alla skriva sina åsikter (200611).

Även om ungdomarna resonerar lika gällande de flesta teman så finns det inget "svar" som är så enhetligt som på frågan "vart nås ni?". Föga förvånande är det självklart internet, i synnerhet Facebook. I rapporten *Svenskarna och Internet* (2010) som är den årliga rapporten från SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur) som kartlägger internetanvändningens utveckling och förändringar hos den svenska befolkningen, presenteras bland annat statistisk data gällande internetanvändning hos personer i olika åldrar. I gruppen med personer mellan 12-15 år använder 81 % internet dagligen. Medan gruppen 16-24 år ligger på 92 %. Statistik ska man alltid vara observant inför, anledningarna till varför och hur man brukar internet är självklart många. Det är därför relevant att komplettera statistiskt material genom att ställa frågan i specifika sammanhang, som under en kulturdialog. Ungdomarna menade på att internet var den huvudsakliga källan för att ta reda på vad som sker för ungdomar i kommunen och länet. Ett flertal av ungdomarna använde sig även av MySpace för att nå ut med sin egen, eller bara lyssna på musik. Bland annat är två av personerna involverade i startandet av ett netlabel som de menar gynnat musiklivet i kommunen. Konceptet innebär att i princip alla

popband i kommunen har slagit ihop sig och gjort en "grupp" för att underlätta sökandet av musik då allt finns samlat. Ungdomarna överlag såg ett stort behov av den typen av internetsidor, där det mesta som berör kultur, både lokalt och regionalt, finns samlat.

En hemsida skulle med fördel kompletteras med en facebook- sida vilket således skulle innebära att sidan kan vara relativt självgående och där ungdomarna själva kan posta notiser om olika arrangemang med mera. Detta fyller en viktig funktion ur ett regionalt perspektiv, då möjligheterna att träffas är begränsade på grund av avstånden i länet.

I regeringens skrivelse *Strategi för ungdomspolitiken* (prop. 2009/10:53) skrivs det bland annat om att den digitala tekniken skapar nya möjligheter och kan utnyttjas för dialog och ökat inflytande för alla medborgare, men kanske särskilt för de unga generationerna. En stor del av de beslut som påverkar ungdomars levnadsvillkor fattas på lokal nivå, vidare betonas det att ett sätt att nå ut till och involvera unga i beslutsfattandet i kommunerna är att skapa inflytandeforum och ta fram handlingsplaner för ungas inflytande (prop. 2009/10:53, sid 45). Vidare framhålls att det är av vikt att olika forum och handlingsplaner fylls med innehåll och tar ungdomars åsikter och förslag på allvar då mycket talar för att ungdomars inflytande och representation inte i första hand beror på hur strukturerad dialogen är, utan på de vuxnas attityder och inställning till de ungas idéer och perspektiv (ibid.).

Tilltro, delaktighet, förebilder, lokalt och regionalt och de andra teman som analyserats i denna rapport utgör enskilda pusselbitar som egentligen inte kan existera utan varandra. Men det är först när vi plockar isär pusslet som vi kan förstå vilka bitar som passar i varandra, för att sedan ta ett steg tillbaka och beskåda det som en helhet. Nedan följer en sammanfattande analys av resultatet i rapporten. Detta görs genom att väva samman de olika teman som presenterats och analyserats. Analysen övergår därefter i en mer generell diskussion på ett samhällsstrukturellt plan, eftersom det är där, i strukturerna, vi ofta finner roten till problemen.

Informanterna är aktiva, de har idéer, till och med tycker några att det råder ett fantastiskt kulturliv i deras kommun. Däremot handlar det om den kultur som riktar sig till, och uppmuntrar unga, som oftast är sprungen ur egna initiativ hos ungdomar i kommunen. Deras tal vittnar om att det finns två slags kultursammanhang, ett där de själva tillhör, som de kan och får verka i, och ett där de upplever att de inte välkomnas och hör hemma. Genomgående är det tydligt vilket av kultursammanhangen de talar om, nästan som om de vore två helt olika världar. Den förankring som finns med det "vuxna" kulturlivet är de förebilder som ungdomarna har. De ungdomar som inte har någon egentlig förebild tycks ställa denna person utanför kategorin vuxna, även om de i sitt tal utgår från att personen bör representeras av en vuxen, för de unga, i båda "världarna". Även om ungdomarna är självständiga och tar ett stort eget ansvar och initiativ till arrangemang och aktiviteter tycks förebilder vara väsentliga för att kunna fortsätta.

En "positiv" faktor med frånvaron av tilltro som flera upplever är att detta genererat drivna ungdomar som trots upplevt motstånd verkar på en kulturell arena och ger den liv, genom sina uttryck, aktiviteter och arrangemang. Uteslutandet kan sägas ha mynnat ut i ett nytänkande som ständigt pushats framåt, att få göra sin egen grej på sina egna villkor. Detta tycks också resulterat i att gränserna mellan olika kulturformer suddats ut. Det finns en stark efterfrågan av att samverka och lära av varandra, vilket de också framställer som en förutsättning för att kulturen ska kunna växa sig stark och nå fler människor. Mötet med kultur handlar inte bara om att betrakta eller konsumera. Det är lika viktigt att själv få

uttrycka sig. Ofta har samhällets intresse och insatser när det gäller unga varit inriktade på åskådarkultur, det vill säga insatser där unga i första hand förväntas konsumera exempelvis böcker, film, musik eller scenkonst, eller där unga själva skapar kulturella produkter som sedan ska konsumeras av andra. På senare tid har tendenserna i andra riktningar dykt upp, till stor del från de unga kulturanvändarna själva (Lindgren & Sandgren 2009:146). Ungdomarna på kulturdialogerna kan i allra högsta grad sägas skapa och vara aktiva i den deltagande kulturen. För att vuxenvärlden ska kunna skapa former för deltagande kulturer, där unga kan vara både betraktare och skapare eller producent och konsument krävs vetskap om vilka behov och förväntningar unga har på kultur. Det finns således ett behov av ökad forskning, uppföljning och utvärdering, men framförallt krävs en pågående dialog med unga, med utrymme för reellt inflytande och kulturverksamheter som klarar att vara flexibla i det ständigt föränderliga kulturlandskapet som omger unga.

Oavsett samtalsämne tycks informanterna ständigt återkomma till glappet mellan ungdomsvärlden och vuxenvärlden. Både uttalat, och mer indirekt. Åsikterna och resonemangen som informanterna förmedlar tycks ha konstruerats baserat på en motpols åsikter, som i detta fall representeras av vuxna, i form av både kommun, län, stat samt vuxna i allmänhet baserat på ålder. Detta är inget unikt för informanterna och heller inte för Västerbottens län. Det är inget nytt fenomen att ungdomar representerar och ingår i en typ av motkultur. Samhället kräver ofta detta eftersom föreställningen om "den unge" som snart blir "den vuxne" fortfarande existerar. Ungdomen som en "övergående" fas är fortfarande problematisk, eftersom övergående per definition innebär att det går över. Att finna argument för komplexiteten att tillfredsställa unga människor blir således relativt enkelt. Förutsatt att man ser på ungdomar som en homogen grupp, utan skillnader, bara med likheter. I ett samhälle präglad av kostnader och således också vinst framstår då ungdomen som fas inte speciellt vinstdrivande, men däremot kostnadskrävande.

Frågan om hur delaktiga ungdomar får vara i samhället begränsas av vuxna. De vuxna styr i vilken utsträckning ungdomar har inflytande och hur deras röst räknas samt vilket stöd de får till att göra sin röst hörd i samhället (Evans, 2007, s. 705f). Regeringens proposition (1998/1999:115) beskriver detta som ett hinder, att traditionella arbetssätt hämmar nya tankesätt och metoder för att skapa utrymme för den delaktighet ungdomar söker efter. Hur samhället bemöter ungdomars möjlighet att påverka och utöva inflytande är

avgörande för hur ungdomarna själva ska lyckas utöva inflytande (1998/1999:115, s.10f). Glappet mellan ungdomsvärlden och vuxenvärlden kan sägas ha sin grund i makt, vilket tidigare påpekats. Upplevd maktproblematik går att finna i samtliga ämnen som berördes under kulturdialogerna. Ungdomarna tycks uppleva att vuxna inte ser dem som en resurs eftersom de antas sakna betydelsefull kunskap som kan vara till nytta för länets utveckling inom kulturområdet. I *Minska fattigdomen med ungas inflytande (2008)* läser vi att ungdomar ofta vet själva vilka osynliga hinder som finns för ungas deltagande. Därmed är det viktigt att förstå och använda ungdomars kunskap och erfarenhet för att kunna nå andra ungdomar och veta vilka metoder samt former som krävs för att engagera och involvera dem i samhällsfrågor (Huusko, m.fl., 2008:17ff).

Ett hinder som måste undanröjas för att kunna engagera och involvera unga människor är att se och använda ungdomsperspektivet, och då i dess grundläggande betydelse. Ungdomsperspektivet definieras ofta att man "ser saker ur ungdomens synvinkel" vilket inte betyder att unga själva behöver tillfrågas utan snarare att vuxna skall ha förmåga att leva sig in i ungas situation. Detta kan i sin tur tolkas som att vuxna kan representera ungdomar, bara de "ser saker ur ungdomens synvinkel". Man bör ha detta i beaktning i diskussioner kring hur man på bästa möjliga sätt tillgodoser ungas behov och rätt till delaktighet och inflytande. Är detta rådande vakuum som ungdomar befinner sig befogat eftersom alla förr eller senare blir vuxna? För att ungdomarna ska kunna göra sina röster hörda och ha möjlighet att ta ansvar för den egna delaktigheten krävs kunskap om deras rättigheter och möjligheter till inflytande i beslut som berör dem. Därför är det viktigt att vuxenvärlden agerar utifrån ett demokratiperspektiv och ungdomsperspektiv och tilldelar ungdomarna ansvar och förser dem med resurser för att de ska kunna bli delaktiga i samhället.

5.1 BEHOV AV OMFATTANDE KARTLÄGGNING

Det är av vikt att genomföra en större kartläggning i Västerbottens län genom både kvantitativa och kvalitativa metoder av ungdomars kulturvanor och tyckande gällande kultur. Detta kan givetvis ta sig i uttryck på flera olika sätt och kan med fördel kombineras med kulturdialoger, arrangemang, aktiviteter eller projekt. Den information som finns är knapphändig på regional nivå, och även om många nationella undersökningar görs, som

nämnts ovan, fyller de ingen egentlig funktion som ett underlag för strukturering av praktiska åtgärder och initiativ i relation till Västerbottens läns ungdomar och kultur. I linje med den regionala kulturplanen bör därför tankesättet vidgas så att det än mer aktivt inbegriper ungdomar. Att mötas på riktigt och föra dialoger med ungdomar är viktigt då de till skillnad från statistisk eller enkäter ger möjlighet att lyfta och diskutera frågor som kön, etnicitet, ålder, hbt frågor, funktionsförmåga med mera. Genom att skapa ett forum för dialog med en tydlig struktur och där ungdomsperspektivet är den fundamentala byggstenen, blir det således lättare att diskutera de olika förutsättningarna som råder inom gruppen ungdomar.

6. UTVECKLINGSOMRÅDEN

- Möta behovet av ändamålsenliga lokaler, med bland annat etablerade scener för att kunna genomföra rutinspelningar
- Stärka och utveckla forum som arbetar aktivt med integrering mellan unga och vuxna.
- Stärka och utveckla forum där kulturaktiva ungdomar kan mötas och där idé- utbyte och gränsöverskridande samarbeten står i fokus.
- Utredda och stärka arrangörsstöd till ungdomar.
- Stärka mellankommunala och mellanregionala samarbeten.
- Se över behovet av länsövergripande kartläggning av ungdomskultur i Västerbotten.

Kulturdialog 26 maj

Kulturdialog 7 juni

Kulturdialog 20 juni

TRYCKTA KÄLLOR

Spela samman – en ny modell för statens stöd till regional kulturverksamhet. SOU 2010:11

På väg mot ett starkare kultursverige – samverkansmodellen 2010 (2010). Sveriges kommuner och landsting

Ung kultur i ett föränderligt kulturlandskap (2007). Sveriges kommuner och landsting

Ehn, Billy & Löfgren, Orvar (2001). *Kulturanalyser*. Gleerups utbildning AB. Malmö.

Johansson, Thomas (2006) "Att skapa sin identitet, ungdomar på väg in i livet", I Frisé Anna & Hwang Philip. *Ungdomar och Identitet* (red) Stockholm: Natur & Kultur.

Huusko, Heidi, Ljungros, Kristina & Romée Mie (2008). *Minska fattigdomen med ungas inflytande*. Stockholm: Forum Syd

Lieberg, Mats (1994) "Att forska ungdom", I Boëthius, Ulf, Fornäs, Johan, Forsman, Michael, Ganetz, Hillevi och Reimer, Bo. *Ungdomskulturer i Sverige*. Stockholm/Stehag: Brutus Östlings bokförlag symposion.

Lindgren, Simon & Sandgren, Torgny (2009)"Unga deltagarkulturer", I Lindgren Simon (red) *Ungdomskulturer*. Malmö: Gleerups Utbildning AB

Åberg, Lotta (2009) *På väg mot nya tider*. Sveriges Ungdomsråd. Västerås: Edita Arkpressen

ELEKTRONISKA DOKUMENT

Arenor för alla – en studie om ungas kultur och fritidsvanor (2005:1). Ungdomsstyrelsen, -
http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/4028e5950412b735010412be329b0003/arenor_for_alla.pdf

Barn och ungas politiska villkor (2011). Arvsfondens projekt Ung & dum i samarbete med Sveriges elevråd, Rädda barnens ungdomsförbund och Centrum mot rasism, -
http://svea.org/ung-dum-1/Barn%20och%20ungas%20politiska%20villkor_webb.pdf

De kallar oss unga (2003). Ungdomsstyrelsen, -
http://www2.ungdomsstyrelsen.se/butiksadmin/showDoc/4028e58a001ca0d101001cd9c2b60050/De_kallar_oss_unga_skarm.pdf

Fokus 06 – en analys av ungas kultur och fritid. Ungdomsstyrelsen, 2006, -
http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/fokus06.pdf

Från LUPP till handling. Regionförbundet Kalmar län, 2011 -
http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/luppmanualnytryck.pdf

Makt att bestämma – rätt till välfärd (prop. 2004/05:2), -
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/02/98/06/3942ed96.pdf>

När, var, hur om ungas kultur – en analys av ungas kulturutövande på fritiden. Ungdomsstyrelsen 2011:1,-
<http://www.dn.se/Images/KULTURBOK.pdf>

Svenskarna och internet 2010 Utgivare: SE (Stiftelsen för Internetinfrastruktur),-
http://www.iis.se/docs/SOI2010_web_v1.pdf

Tid för kultur. Prop. 2009/10:3, -
<http://www.sweden.gov.se/content/1/c6/13/21/04/a7e858d4.pdf>

Ung idag – en beskrivning av ungdomars livsvillkor. Ungdomsstyrelsen 2010:9, -
http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/wwwUNGIDAG2010.pdf

Ungdom och ungdomspolitik – ett svenskt perspektiv, 2010. Ungdomsstyrelsen, -
http://www.ungdomsstyrelsen.se/ad2/user_documents/Ungdomochungdomspolitikettsvensktperspektiv.pdf

Vi har genomfört Sveriges största dialog med unga. Fryshuset, 2011, -
http://www.fryshuset.se/fryshusandan/documents/Fryshusandan/Rapport-Sveriges_storsta_dialog_med_unga.pdf

Greczanik, Liza, 2006. *Att främmandegöra det välkända - en undersökning av kulturanalysen som pedagogiskt verktyg.* Malmö Högskola. Kultur medier och språk, -
<http://dSPACE.mah.se:8080/bitstream/handle/2043/3764/examensarbete.pdf;jsessionid=4D91D88C7E29F58C249333B714C53AAD?sequence=1>

Sjö, Sofia, 2004. *Utvecklingssamarbete ur ungdomsperspektiv. En diskussion om hur ungdomsdeltagande kan öka i utvecklingsprojekt.* Forum Syd, -
https://www.forumsyd.org/upload/tmp/kapacitet/amnen_metoder/ungperspektiv/ungas_delaktighet.pdf

Svensson, Lotta, 2006. *Här får du inte vara med om du inte flyttar härifrån. Om ungdom och regional utveckling.* Locus 06/03,-
<http://www.soderhamn.se/download/18.cd1771b11927f1f0c680004788/locus+lotta+svensson.pdf>

Regeringens skrivelse 2009/10:53. *En strategi för ungdomspolitik,*-
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/13/45/52/166e3cda.pdf>

Trondman, Mats, 2010. *Unga under lupp.* Regionförbundet Kalmar län, -
http://www.regionforbund.se/Documents/Ungdomar/Unga_under_lupp_100519.pdf

Westin, Kerstin (2009) "Finns det en norrländsk identitet", I Lidström, Anders (red). *Kan norra Sverige regionaliseras? - Beslutsprocesser och medborgarperspektiv*. Umeå: Statsvetenskapliga institutionen, Umeå universitet, -

<http://pure.ltu.se/portal/files/3409893/Regionboken>